

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ע"ד

THIS WEEK'S MAAREI MEKOMOS ARE DEDICATED

לזכר נשמת ר' שלמה זלמן בן ר' הנוך הכהן עהרנשטרייך

(א) ור' יהושע סבר יש זיקה- פי' הר"ן דבס"ד של הגמ' ס"ל דלמ"ד יש זיקה הוי עושה כ"כ דאף הוי כנשוואין, ויכול הבעל להפר נדריה בעצמו. והק' השטמ"ק, הא אי' ביבמות (כ"ט) דאפי' לב"ש דס"ל דמאמר קונה קנין גמור, גריע קנין יבמה מארוסה, וא"כ איך אמרי' הכא דזיקה גרידא עושה אותה כנשוואה. ותי' ד"הני מילי ליורשה וליטמא לה, דכתיב בהו שארו, דבעי שאר בשר, וארוסה מיקרבה קירוב בשר דידה טפי מיבמה, שאינו רגיל אצלו כלל, אבל לענין הפרת נדרים, למ"ד יש זיקה אלים קנין יבם מקנין ארוסה". ובביאור דבריו, אי' בשיעורי ר' שמואל (יבמות ח"ב, אות קמח) "שיש לבעל באשה אישות וקנין, והא דהבעל יורש את אשתו הואע מדין אישות שיש לו בה דכתיב שארו, משא"כ הא דמפר נדריה אי"ז מדין אישות אלא מדין קנין שיש לו בה, ולענין זה למ"ד יש זיקהאלים קנין יבם מקנין אירוסין, דכיון דיכול לקנותה בעל כרחא אית לה כבר השתא קנין בה".

(ב) יש זיקה- הק' הקרן אורה, אפי' למ"ד יש זיקה, אי"ז אלא מדרבנן, אבל מן התורה אין לו בה שום קנין, וא"כ איך יכול להפר נדריה ע"י זיקה זו, שאינו אלא מדרבנן. וכע"ז הק' האחרונים על רש"י ביבמות (יז: וכו'). דכ' דהמח' שם אם יש זיקה או אין זיקה, דנוגע שם לענין איסור קרובות, תלוי במח' יש זיקה ואין זיקה לענין אם יכול היבם להפר נדריה או לא. והק' ר' שמואל (בשיעוריו ח"ב סי' י"ב), הא כל האיסור קרובות בזיקה אינה אלא מדרבנן, ומה שייך להפרת נדרים שהוא דין דאורייתא. ותי' דיסוד המח' אם יש זיקה או לא הוא מח' דאורייתא, האם אמרי' דהוי זיקה כקנין או לא, אבל מ"מ שפיר י"ל דלענין איסור קרובות אין האיסור אלא מדרבנן, אף למ"ד יש זיקה מן התורה. [ולכאור' הביאור הוא ע"פ מה שהבאנו לעיל מר' שמואל, דענין הפרת נדרים הוא מחמת הקנין שיש לו בה, וענין איסור קרובות הוא משום האישות, וא"כ הגם דע"י זיקה יש לו קנין מדאורייתא, מ"מ אין לו שום אישות בה מן התורה, ולכן אין האיסור קרובות אלא מדרבנן.]

(ג) אלא ר"א מאי טעמי, אי יש זיקה אין ברירה- פי' הר"ן, דהיכא דיש שני יבמין, אין ברירה למי היא זקוקה לו ולמי תהי' לאשה, ומש"ה אפי' שניהם אין יכולין להפר, דכיון דבשעת הפרתן אין ידוע מי הוא אישה אין הפרתן כלום, דהתורה אמרה אישה יקימנו וכו', דבעינן שיהא ידוע בשעת הפרה. ולכאור' ק', מה ענין זה ליש ברירה ואין ברירה, אבל אם יש ברירה, הרי זהו רק דאח"כ נתברר למפרע מי ה' האיש שהיא זקוקה לו, אבל סכ"ס בשעת מעשה לא ה' ברור לנו מי הוא, וא"כ למה הגמ' תולה זה בהא דאין ברירה. וכ' הרשב"א דבאמת אין ברירה זו שייך להדין ברירה דכל התורה, אלא הביאור בהא הוא גופא דעכשיו "אין לברר עדיין מה מהם יכנס, ואי"ז כשאר יש ברירה ואין ברירה דעלמא דהיא גילוי וברירה למפרע". ועל דרך זה ביאר הרשב"א למה לא אמרי' דשניהם יפרו נדריה, דממ"נ זקוקה היא לא' מהם, והתי' הוא דכיון דהתורה הקפידה שיהי' א' מהם ידוע, א"כ שפיר י"ל דאין יכולין אף שניהם להפר נדרה. אבל יעוי' ברש"י ביבמות (כט: ד"ה אלא לתרי) דמבואר דס"ל דיהיו שניהם יכולים להפר, דממ"נ מי שהיא זקוקה לו יפר לה [ולפי רש"י י"ל דאין ברירה כפשוטו, דאין ידוע לנו עכשיו איזה מהן היא זקוקה לו, ואפי' אם נמצא אח"כ שא' מהם מייבמה, כיון דאין ברירה אי"ז ראי' שהיא היתה זקוקה לו, אבל אם שניהם מפירין לה, ממ"נ נדריה מופרין]. ומכח זה הק' השלמי נדרים על מש"כ הר"ן דכ"כ רש"י ביבמות, דמדברי רש"י מבואר להיפוך, וכנ"ל, דאי"ז משום דצריך להיות ידוע, ולכן ס"ל לרש"י דשניהם יכולים להפר ממ"נ. וע"ע ברא"ש דמפרש הגמ' באור"א, דמה דאמרי' אין ברירה, הביאור הוא דס"ל לר' יהושע דאפי' אם יש זיקה, זהו רק היכא שיש רק יבם א', אבל היכא שיש ב' יבמין, כיון דאין לברר למי תהי' כנוסה, לכן אין זיקה בכלל היכא שיש שנים, ופשוט שאפי' שניהם ביחד אין יכולים להפר.

(ד) הכא במאי עסקינן כגון שעמד בדין וברח ואתחייב לה מזונות, וכו'- כ' הרא"ש דהשתא דמתרצין כן שוב אין צריך לומר דמיידי בעשה בה מאמר, וס"ל דמאמר לא מהני לענין לקנות לה להיות כאשתו גמורה לענין הפרת נדרים. אבל המפרש ביאר דגם לאוקימתא זו מיידי דכבר עשה בה מאמר, וכ"כ תוס' ביבמות (כט: ד"ה כגון). וכ' הקרן אורה דלכאור' נראה כהמפרש, דבלא מאמר אפי' לר"א לא מהני חיוב המזונות, דכאחר דמי, דמודה ר"א דלא מהני חיוב מזונות באחר להיות האחר יכול להפר נדריה. ולד' הרא"ש כ' דמ"מ כיון שהיא זקוקה לו, הרי הוא כארוס דמהני ב' חיוב מזונות להיות נודרת על דעתו.

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

(ה) **מאמר לב"ש, אירוסין עושה או נישואין עושה** - כ' הר"ן, דהיינו אם בא עלי' בלא חופה, האם קונה לה ליורשה ולטמא לה וכו'. וביאר הגמ' ביבמות (כ"ט:) דאף דאם בא עליה מעיקרא נקנית לו לגמרי, אבל כל העושה מאמר ביבמות פרוחה ממנו זיקת יבמין וחלה עליה זיקת אירוסין. והשאלה הוא, כפי שביאר **תוס'** שם (ד"ה אלא), האם אמרי' דע"י ביאה גרידא תהי' חשיבא נשואה, או דלמא כיון דפרחה ממנה זיקת יבמין, תהי' צריכה חופה ככל ארוסה בעלמא.

(ו) **תפשוט דנישואין עושה, דאי אירוסין עושה, הא תנן נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה** - ע' **רשב"א** שהק' בשם **התוס'**, מנא לי' דנישואין עושה, הרי כבר אוקימנא לה בשעמד בדין ונתחייב במזונותיה, וכיון שכן, אפי' תימא ארוסין עושה מפר, דכל שהוא חייב במזונותיה מיפר לר"א. ותי' דמה דאוקים מתני' בעמד בדין וכדר' פנחס, זהו רק לר"א דס"ל דמאמר אינו קונה אלא לדחות בצרה בלבד, אבל לדידן דהוה סבירא לן דקונה קנין גמור, אפי' לא עמד בדין מיפר, אלמא נישואין עושה ונלכאו' משמע דדוחק הוא לאוקמי' כדר' פנחס, דאל"כ סכ"ס מהו הראי', לוקמי' בעמד בדין, אלא ע"כ ס"ל דדוחק הוא ועדיף להוכיח דמאמר נישואין עושה, וצ"ע בהן.

(ז) **אבל בשני יבמין לא** - פי' הר"ן, דאפי' ס"ל כב"ש דמאמר קונה קנין גמור, מ"מ יכול האחים לאוסרה עלי' בביאה או בגט. והק' **בחי' ר' נחום** (יבמות שפ"ד), דאם מאמר קונה לה קנין גמור, עד כדי כך דאין צריכה אלא גט, ולא בעי חליצה, וכמש"כ הר"ן, א"כ מה זיקה שוב יש כאן, ואיך יכול אחיו לפוסלה עליו. וביאר דמבואר מדברי הר"ן דנהי דקונה קנין גמור, מ"מ מצות יבום לא נתקיימה, וא"כ זיקת אחיו קיימא, דרק אחר דנתקיימה מצות יבום הוא דפקעה זיקת אחיו. ומה דיכול לאפקועה בגט, הביאור דכיון דעשה בה מאמר, א"כ זיקה שלו נעשה לאישות, וא"כ יכול להפקיע זיקה זו ע"י גט. אבל זיקת אחיו עדיין קיים, דהא עדיין לא קיים מצות יבום, וכיון שכן שפיר יכולים לאוסרה עליו ע"י ביאה או גט או חליצה (ובאמת צע"ק למה לא הזכיר הגמ' הא דחליצה, ונקט רק ביאה או גט, וכן העיר הרש"ש בעמוד א').